

AFKOPEN OF OPEISEN VAN DE BRUID TE CONTEVILLE EN TE LEKE (16DE EEUW)

Willy L. Braekman

Conteville (1571)

In 1582 richt Noël Personne een gena-deverzoek tot de koning wegens een elf jaar vroeger door hem gepleegde man-slag. Al die jaren heeft hij in ballingschap doorgebracht, samen met zijn vrouw. Gezien het steeds ondraaglijker wordend heimwee en het steeds aangroeiende aantal kinderen vraagt hij nu ongestraft naar zijn geboortestreek te mogen terugkeren¹.

In 1571 huwde Noël uit Hestins, d.i. het huidige Hesdins in de buurt van Arras gelegen, Mariëtte Picavet uit Conteville (kanton Heuchin). In het laatstgenoemde dorp vond de huwelijksplechtigheid plaats, "en toute bonne paix et amitié". Wat de gelukkigste dag in het leven van de beide jongelui had moeten zijn, werd echter grondig verstoord door een onvoorzien incident.

Wanneer de pasgehuwden op het punt stonden "de sortir de leglise apres la messe celebree et les solemnitez de nostre mere sainte eglise achèvees", kwam een zekere Jehan le Troncy vergezeld van een aantal andere huwbare jongemannen van Conteville, die - naar spoedig bleek - "seroient venues arrester et empescher, sans leur en vouloir permettre le sortij". Ze kwamen het echtpaar vangen en beletten de kerk te verlaten, tenzij ze tegenover hen van "quelque liberalité" blijk wilden geven.

De plaatselijke jongemannen wilden dat de vreemdeling, die één van hun meisjes voor zich had weten te winnen, aan hen een afkoopsom betaalde.

Daar de gehuwden, blijkbaar met het gebruik niet bekend of er niet aan

gedacht hebbend, geen geld bij zich hadden, ontstond er even een moeilijke situatie. Ten slotte gaf Sire Franchois Personne, de pastoor van Humeroeulles die als bloedverwant van de bruidegom ook in de kerk aanwezig was, aan de jongelui uit Conteville "une piece de trente deux sols". Ze namen deze "liberalité" aan en gaven daardoor de indruk tevreden te zijn. De zaak leek daarmee dan ook opgelost, maar in de loop van de namiddag verschenen de dorpsjongeren weer op het feestmaal en eisten nog meer geld.

De bruidegom neemt daarop zijn zwaard, steekt de woordvoerder van de jongeren, Jehan le Troncy, neer en vlucht met zijn kersverse bruid het land uit, uit vrees om wegens doodslag gerechtelijk vervolgd te worden.

Hoe sterk huwbare jongens, niet alleen in Noord-Frankrijk maar ook bij ons, eraan gehecht waren hun eigen meisjes voor zich te houden, blijkt uit allerlei vechtpartijen die ontstonden als groepen jongelui uit andere dorpen even op verkenning kwamen. Deze 'verkenningstochten' waren een gewone bezigheid op zondagnamiddagen en leidden geregeld tot vechtpartijen met hun autochtone leeftijdsgenoten. Slaagde een 'vreemdeling' er ten slotte toch in een meisje uit een ander dorp voor zich te winnen, dan moest die een bepaalde, soms alleen symbolische afkoopsom betalen.

Nog een voorbeeld ter illustratie. In 1390 gingen een tiental jongeren naar een naburig dorp, ergens in Bourgondië, "pour eulx esbatre avec les jeunes filles a marier et femmes qui filioient". Toen

ze na een genoeglijke avond uit de “étraigne”, het rond gebouw waarin deze ‘spinningen’ plaatsvonden, naar buiten kwamen, werden ze opgewacht door een groep dorpsgenoten van de meisjes en werd er duchtig gevochten².

Leke (1574)

Jan de Jonghe huwde in het Westvlaamse Leke op 7 november 1574³. Op de trouwdag is ‘s morgens vroeg door hem een zekere Cornelis Beijs “gebeden geweest de bruijt tot heuren huijse te gaen heeschen om te trouwens te gaene, gelijk de maniere van doene aldaer es, daervoeren men gheeft een hoipeelken den ghenen die de bruijt gaet heeschen”.

Een “hoipeelken” is een ‘pijltje’, d.i. een stengel verdroogd gras. Dit hooisprietje was dan wel het symbool niet alleen van de officiële functie of opdracht waarmee de “heescher” door de bruidegom was belast, maar tevens van de vergankelijkheid, een wel zonderling en weinig passend lijkende symboliek op een trouwdag. Misschien is de grasspriet toch alleen een symbool van de staf waarmee de rechtsdienaars waren uitgerust. Het blijft in alle geval een intrigerend gebruik.

Deze functie van “heescher” werd zeer op prijs gesteld, zoals toen te Leke ook bleek. Cornelis Beijs was niet thuis, hij was “gegaen om zekere affaire”. De bruidegom was ongerust, en vreesde “dat hij in tijts nijet en soude wederkeeren om sulcx te doene”. Hij vond het te riskant te wachten tot Cornelis terug keerde en vroeg voor alle zekerheid

iemand anders, Paesschier Obrecht, om deze taak op zich te nemen, wat deze maar al te graag deed.

Pas na de huwelijksplechtigheid vernam Paesschier dat eigenlijk Cornelis Beijs “daertoe ierst was versocht geweest”. Hij nam dit zeer “in onwille” en was “uijt een jalouzie soe vergrampt ...” dat hij op het bruiloftmaal aan iedereen die het horen wil vertelde dat hij Cornelis Beijs zou vermoorden. Hij probeerde dit inderdaad, maar werd zelf door de zich verdedigende Beijs neergestoken.

NOTEN

1. Algemeen Rijksarchief (Brussel). *Geheime Raad. Spaanse Tijd*, nr. 897.
2. VAULTIER (R.). *Le Folklore pendant la guerre de Cent Ans d'après les lettres de rémission du Trésor de Chartres*, Paris, 1965, p. 113.
3. Algemeen Rijksarchief (Brussel). *Geheime Raad. Spaanse Periode*, nr. 898.